

Vilka regler gäller för elever som går på kulturskola under skoldagen? Får elever gå ifrån lektioner för att vara med i kulturskolan?

Samverkan mellan skola och kulturskola

Kulturrådet och Skolverket reder ut vilka regler som gäller och hur ansvaret fördelas mellan skola och kulturskola.

Skolverket

KULTURRÅDET

Det här är ett informationsmaterial som Kulturskolecentrum (en del av Kulturrådet) och Skolverket har tagit fram tillsammans. Syftet är att klargöra vilka möjligheter barn och unga har att delta i kulturskolans verksamhet under skoldagen och vad en huvudman eller kulturskolechef bör tänka på vid samverkan där barn och ungas rätt till kultur vägs in.

Individuell undervisning på skoltid – vad gäller

Att kunna organisera kulturskoleundervisning under dagtid på skolan är ett sätt att ge samtliga elever möjlighet att få tillgång till kulturskolans utbud¹. Hur kan man då planera och organisera verksamhet som gör att kulturskolan blir tillgänglig för alla barn och unga som önskar, oberoende av bostadsort, familjeekonomi eller andra skäl?

Barn och unga får ta del av kulturskolans individuella undervisning under skoldagen om den ges i direkt anslutning till elevens skoldag, före eller efter skoldagen börjar och slutar. Kulturskoleundervisningen får också ske på håltimmar och längre raster. Den obligatoriska verksamheten i förskoleklass och årskurs 1–2 får omfatta högst sex timmar per dag. För årskurs 3–9 (årskurs 3–10 i specialskolan) får den obligatoriska verksamheten omfatta högst åtta timmar per dag².

Det är huvudmannen för skolan som ansvarar för att alla elever fullgör sin skolgång och deltar i den verksamhet som skolan anordnar. För att kunna anpassa verksamheten så att enskilda elever ska kunna få ta del av kulturskolans aktiviteter på håltimmar eller i anknytning till skoldagens början och slut, behöver därför skolan och kulturskolan samarbeta om schemalaggningen. Det finns möjligheter att genomföra kulturskoleaktiviteter under elevernas fria tid under skoldagen.

I vissa kommuner har elever fått möjligheten att delta i kulturskolans individuella undervisning på skoltid. Detta är vanligare i kommuner med stora avstånd och med socioekonomiskt utsatta områden. Vissa barn och unga kan inte ta del av aktiviteter på kvällstid av olika orsaker. Det kan bland annat vara familjens ekonomiska förutsättningar, kulturella aspekter eller kommunens infrastruktur som gör att transporter till tätorten inte är möjlig efter skoldagens slut.

Vad säger skollagen?

Elever har en lagstadgad rätt till undervisning. Enligt 7 kap. 17 § i skollagen ska en elev i grundskolan delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltigt skäl att utebli. Bestämmelserna gäller även för dem som lämnar ordinarie undervisning för att delta i den kommunala kulturskolans verksamhet. Att en elev generellt och regelbundet tillåts gå ifrån ordinarie undervisning för att delta i en fritidsaktivitet, som exempelvis en individuell undervisning, är inte förenligt med bestämmelserna i skollagen. Dessa kräver att elever ska delta i verksamheten om de inte har giltigt skäl att utebli.

Även om ledighet får beviljas för enskilda angelägenheter utgör regelbunden ledighet för fritidsaktiviteter inte exempel på sådana enskilda angelägenheter som nämns i förarbetena till bestämmelsen om ledighet i 7 kap. 18 § skollagen³.

1. Begreppet Kulturskola inkluderar både musik- och kulturskoleverksamhet som helt eller delvis finansieras av kommunen

2. www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/scheman-och-larotider

3. Se Skolinspektionens beslut, 2019-06-17 Dnr 43-2018:7002

Om du som huvudman funderar på att möjliggöra individuell undervisning under skoldagen för kulturskolelever är det bra att tänka på följande:

- Säkerställ vem som har tillsynsansvar för eleven om hen deltar i kulturskoleverksamhet under skoldagen, ansvaret varierar beroende på elevens ålder.
- Utgå från barns rättigheter enligt barnkonventionen. Framför allt artikel 3 som fastslår att barnets bästa alltid ska komma i första rummet och artikel 12, som ger barn rätt att komma till tals och bli hörda i alla frågor som berör barnet.
- Ta ett helhetsgrepp vid planering och schemaläggning utifrån barn och ungas förutsättningar i din kommun. Vilka möjligheter finns för att de ska kunna få ta del av kulturskolans aktiviteter utan att det påverkar den undervisning som de har rätt till enligt skollagen.

Hur kan samverkan mellan skola och kulturskola se ut?

Kulturskolecentrums statistikinsamling visar att i princip alla landets kommuner har någon form av kommunal kulturskoleverksamhet⁴. Kulturskolan och skolan (som här innefattar förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola och fritidshem) ansvarar tillsammans för att skapa möjligheter för alla barn och unga så att de kan utöva och ta del av kultur. Det finns sedan länge en omfattande samverkan mellan skola och kulturskola. Skolan och kulturskolan har olika roller och deras uppdrag skiljer sig åt när det gäller barns och ungas kulturutövande⁵:

- **Skolans uppdrag** att arbeta med estetik, kultur och skapande finns angivna i skollag och nationella läro- och kursplaner. Det handlar både om att se till att alla elever får kännedom om samhällets kulturutbud men även om att använda estetiska uttrycksätt och skapande arbetssätt som en del av undervisningen.
- **Kulturskolans uppdrag** fastställs av fullmäktige och ansvarig nämnd i varje enskild kommun och är därför utformade på olika sätt⁶.

Vanliga former av samverkan som gynnar båda parter

Genom utökad samverkan med kulturskolan får många huvudmän bättre förutsättningar att ge barn och unga undervisning inom estetiska ämnen av hög kvalitet. Kulturskolans samverkan med skolan kan ske på olika sätt som exempelvis att skolan upplåter sina lokaler till kulturskolans verksamhet. Det förekommer även att kulturskolan anordnar konserter och andra framträdanden i skolan med kulturskolans elever, eller medverkar vid kulturprojekt eller särskilda satsningar i skolan. Dessa satsningar sker ofta i samverkan med skolans lärare för att förmedla kunskaper och förmågor med hjälp av estetiska läroprocesser.

De vanligaste formerna för samverkan är:

- kulturskolan använder skolans lokaler
- skola och kulturskola delar på personal (kombinationstjänster)
- skolan köper tjänster av kulturskolan
- kulturaktivitet i helklass eller årskullsvis.

4. Kulturskolan i siffror 2019 s. 10

5. Sveriges kommuner och landsting, Samverkan mellan skola och kulturskola, 2016 s. 2

6. Ibid, s. 7

Kulturskolan använder skolans lokaler

Det är vanligt att kulturskolans undervisning sker i skolans lokaler. Nio av tio kulturskolor anordnar sin frivilliga undervisning i skolans lokaler. Det underlättar för skolor med många resande elever att ta del av undervisningen i nära anknytning till skoldagen. För mindre kommuner kan samarbete om lokaler vara kostnadseffektivt och ett sätt att hushålla med resurserna. Om kulturskoleundervisningen sker i skolans lokaler under skoldagen eller eleven behöver lämna skolområdet för att gå till kulturskolan, behöver skolan och kulturskolan tydliggöra vem som har tillsynsansvaret för eleven vid kulturskoleaktiviteten⁷.

Kombinationstjänster

Det är vanligt att lärare vid kulturskolan har en del av sin tjänstgöring inom den timplanebundna undervisningen inom grundskolan, främst i musik⁸. Samverkan för att skapa dessa kombinationstjänster är till ömsesidig nytta både för skolan och kulturskolan utifrån att kunna erbjuda attraktiva tjänster till konstnärligt utbildade pedagoger och därigenom få kvalificerad personal inom olika estetiska ämnen. Kombinationstjänster förekommer mest inom grundskolans bild och musik eller gymnasieskolans estetiska program. Även ämnen som erbjuds inom ramen för elevens val och individuella valet kan vara aktuella för kombinationstjänster.

Om du som huvudman funderar på kombinationstjänster är det bra att tänka på följande:

- Utgå från kommunens totala behov av kompetens inom området vid rekrytering. Detta ger ett mer effektivt resursutnyttjande och förbättrade möjligheter att rekrytera lärare.
- Formen för tjänst kan variera mellan kulturskolan och skolan. Ibland är en semestertjänst mer lämplig än en ferietjänst för att kunna bedriva undervisning på lov, helger och kvällar i större utsträckning.

Köpa tjänster från kulturskolan

I vissa fall kan samverkan i form av köpta tjänster från kulturskolan vara ett alternativ till kombinationstjänster. I de fall skolan inte själv kan anställa en musik- eller bildlärare kan kulturskolan bidra med undervisning i musik- och bildämnen av kvalificerade lärare. Köpa tjänster av kulturskolan kan också vara ett sätt att bredda utbudet inom exempelvis elevens val och individuella valet.

Pedagoger från kulturskolan har i många fall specialistkompetenser som kan stötta skolan att uppnå deras uppdrag enligt läroplanen. I läroplanen anges bland annat att Eleverna ska få uppleva olika uttryck för kunskaper. De ska få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form ska vara inslag i skolans verksamhet⁹.

Skapande och estetiska uttrycksformer anges också i förskoleklass och fritidshemmets centrala innehåll. Undervisningen ska bland annat behandla skapande genom lek, bild, musik, dans, drama och andra estetiska uttrycksformer. Undervisningens ska också behandla det centrala innehållet att tolka och samtala om innehåll och budskap i olika estetiska processer¹⁰.

7. Läs mer om tillsynsansvar på Skolverkets webbplats www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/tillsynsansvaret

8. Sveriges kommuner och landsting. Samverkan mellan skola och kulturskola, 2016 s. 20

9. Läroplan för grundskola, förskoleklass och fritidshem (SKOLFS 2010:37) 2011, sjätte upplagan (2019), s.9

10. Ibid, s.20 och s.23

Om du som huvudman funderar på att köpa tjänster från kulturskolan är det bra att tänka på följande:

- Säkerställ att den pedagog som anlitas från kulturskolan har behörighet att undervisa i ämne(n) som avses.
- Förankra hos både undervisande personal och kulturskolans pedagog på vilket sätt tjänsten från kulturskolan ska bidra till att uppnå uppdraget enligt läroplanen, så att samverkan sker på lika villkor.

Kulturaktivitet i helklass eller årskullsvis

Beroende på hur verksamheten utformas kan aktiviteten genomföras i helklass eller årskullsvis och vara en del av utbildningen. Om den är del av skolans utbildning ska den följa skolans styrdokument. Aktiviteten kan också bedrivas under skoldagen, under exempelvis fritidshemmets verksamhet, men ska då vara frivillig för eleven att delta i om den tillhör kulturskolans verksamhet. Tänk på att verksamheten inte får vara betygsgrundande, det är viktigt att särskilja verksamheterna. Det finns inga styrdokument som reglerar närvaro inom kulturskoleverksamhet och verksamheten sker helt på frivillig grund.

Så snart en verksamhet under en skoldag blir obligatorisk faller den inom ramen för skolans uppdrag och följaktligen inom ramen för skolans ansvar och reglering.

Om du som huvudman funderar på att starta upp klassvis kulturell verksamhet är det bra att tänka på följande:

- Tydliggör för eleverna om de deltar i obligatorisk undervisning inom ramen för skolans uppdrag, eller om de får ta del av kulturaktiviteter som sker på frivillig basis.
- Om undervisning sker på frivillig basis ska det finnas möjlighet för de elever som inte vill delta att få göra annat.
- Koppla verksamhet som är obligatorisk på ett tydligt sätt till läroplanen, kursplanernas centrala innehåll och gällande kunskapskrav inom ämnet.

Läs mer på Kulturskolecentrums och Skolverkets webbplatser

www.kulturradet.se/kulturskolecentrum

www.skolverket.se

Skolverket

KULTURRÅDET